

Vinnumarkaður og nýting framleiðslupáttá

Vinnumarkaður

Störfum fjölgar en meðalvinnustundum fækkar ...

Samkvæmt vinnumarkaðskönnun Hagstofu Íslands (VMK) fjölgaði heildarvinnustundum um 9% milli ára á fyrsta fjórðungi ársins. Störfum fjölgaði um 10% en á móti kom 1% stytting meðalvinnutíma. Fjöldi starfandi var um 6% fleiri að meðaltali á fyrsta ársfjórðungi en að jafnaði árið 2019 en meðalvinnustundir voru enn 3% færri (mynd IV-1). Heildarvinnustundir voru því um 3% fleiri en þær voru að jafnaði árið 2019. Störfum samkvæmt staðgreiðsluskrá hefur einnig fjölgað en ekki jafn mikið: árstíðarleidd gögn fyrir janúarmánuð benda til þess að starfandi einstaklingar séu nú um ½% fleiri en að jafnaði árið 2019. Fjöldi starfa er því orðinn meiri en hann var árið 2019 þó að samsetning þeirra hafi breyst. Þannig voru enn um fimmtungi færri starfandi í ein-kennandi greinum ferðaþjónustu í janúar en að jafnaði árið 2019.

... og atvinnuleysi er nú orðið svipað og í upphafi faraldurs

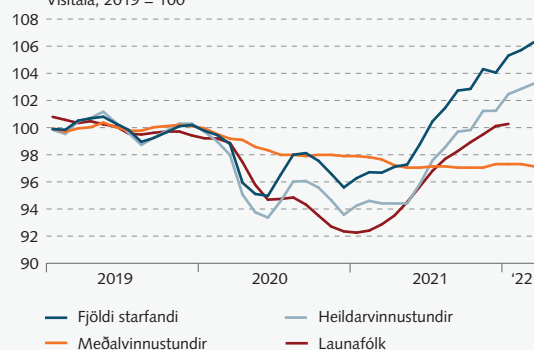
Árstíðarleiddréttar niðurstöður VMK benda til þess að atvinnuþátttaka hafi aukist um 1 prósentu milli fjórðunga á fyrsta fjórðungi ársins og hlutfall starfandi um 1½ prósentu. Atvinnuleysi minnkaði því um tæplega 1 prósentu milli fjórðunga og mældist 4,1% sem er lítillega minna en það var á fjórða ársfjórðungi 2019 (mynd IV-2). Febrúarspá bankans gerði ráð fyrir því að árstíðarleidd atvinnuleysi yrði 5% á fyrsta ársfjórðungi og því hefur atvinnuleysi hjaðnað hraðar en þar var gert ráð fyrir. Svipaða sögu má segja af mælikvarða VMK á slaka á vinnumarkaði sem mælist nú svipaður og í byrjun árs 2020 en þar er tekið tillit til þeirra sem vinna minna en þeir

Mynd IV-1

Atvinna og vinnutími¹

Janúar 2019 - mars 2022

Vísitala, 2019 = 100

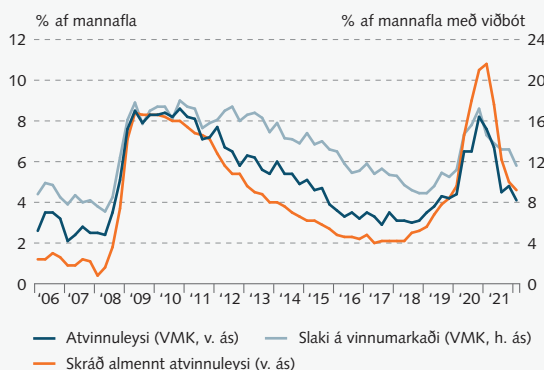
1. Launafólk samkvæmt tölum úr staðgreiðsluskrá ríkisskattstjóra en önnur gögn eru úr vinnumarkaðskönnun Hagstofu Íslands. Fólk á aldrinum 16-74 ára. Þriggja mánaða hreyfanlegt meðaltal árstíðarleiddra talna.

Heimildir: Hagstofa Íslands, Seðlabanki Íslands.

Mynd IV-2

Atvinnuleysi og slaki á vinnumarkaði¹

1. ársfj. 2006 - 1. ársfj. 2022

1. Slaki á vinnumarkaði eru atvinnulausir, vinnulitir (þeir sem eru í hlutastarfi en vilja vinna meira) og möguleg viðbót á vinnumarkað (þeir sem eru tilbúnir að vinna en eru ekki að leita að vinnu og þeir sem eru að leita að vinnu en eru ekki tilbúnir að hefja störf innan tveggja vikna) sem hlutfall af mannafla með viðbót (mannafli að viðbættri mögulegri viðbót á vinnumarkaði). Skráð almennt atvinnuleysi er skráð atvinnuleysi án fólks á hlutabótum frá og með 1. ársfj. 2020. Árstíðarleiddréttar tölur.

Heimildir: Hagstofa Íslands, Vinnuálagstofnun, Seðlabanki Íslands.

vildu og þeirra sem teljast ekki á vinnumarkaði en gætu bæst við vinnuaflid með litlum fyrirvara. Skráð atvinnuleysi var 4,6% á fyrsta fjórðungi að teknu tilliti til árstíðar. Það hefur lækkað um liðlega 6 prósentur milli ára og er nú orðið svipað og það var á fyrsta ársfjórðungi 2020.

Draga tók úr langtímaatvinnuleysi þegar stjórnvöld komu á sérstökum ráðningarstærkjum í apríl í fyrra. Þótt stór hluti þeirra styrkja hafi runnið sitt skeið undir lok síðasta árs er ekki að sjá að það hafi dregið úr hjöðnun atvinnuleysis. Langtímaatvinnuleysi náði hámarki í 3,4% af vinnuaflinu í apríl 2021 en var komið niður í 1,7% í mars sl. Það er þó enn nokkuð hátt í sögulegu samhengi en á árunum 2013-2019 var það 0,7% að meðaltali. Til samanburðar varð það mest 2,8% í kjölfar fjármálakreppunnar fyrir ríflega áratug en það var töluvert þrálátara þá en nú og var yfir 2% fram á mitt ár 2012.

Eftirspurn eftir vinnuafli áfram mikil ...

Samkvæmt árstíðarleiðrétum niðurstöðum vorkönnunar Gallup meðal 400 stærstu fyrirtækja landsins vilja 39% stjórnenda fjölga starfsfólki á næstu sex mánuðum en aðeins 9% vilja fækka því. Munurinn er því 30 prósentur og hefur verið svipaður undanfarnar fjórar kannanir. Þá voru 5.400 laus störf á fjórða ársfjórðungi síðasta árs samkvæmt fyrirtækjakönnun Hagstofunnar (mynd IV-3). Lausum störfum fækkaði milli ársfjórðunga en voru þó fleiri en á sama tíma fyrir ári. Þeim hefur einnig fjölgað töluvert frá því sem þau voru fyrir farsóttina.

... og aðflutningur vinnuafls eykst enn

Íbúum landsins fjölgaði um 2% milli ára á fyrsta fjórðungi ársins og hefur vöxturinn sótt í sig veðrið frá miðju ári í fyrra (mynd IV-4). Liðlega helming fjölgunarinnar má rekja til fjölgunar erlendra ríkisborgara en lægst fór framlag þeirra í 0,1 prósentu í faraldrinum. Útlit er fyrir að erlendum ríkisborgurum fjölgi áfram samhliða bata í þjóðarbúskapnum og vaxandi skorti á starfsfólki.

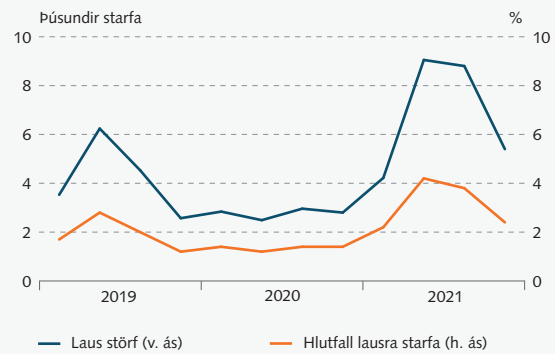
Horfur á áframhaldandi hjöðnun atvinnuleysis

Eftirspurn eftir vinnuafli hefur verið mikil undanfarið og atvinnuleysi hefur haldið áfram að hjaðna og er nú undir því stigi sem talið er samræmast jafnvægi á vinnumarkaði. Áætlað er að heildarvinnustundum fjölgi um 5½% í ár sem er heldur meiri fjölgun en spáð var í febrúar. Störfum fjölgar einnig hraðar en áður var spáð og því minnkar atvinnuleysi hraðar þótt langtímahorfur hafi lítið breyst. Talið er að það verði 4,3% að meðaltali í ár samkvæmt VMK og hjaðni áfram lítillaga á næstu tveimur árum. Skráð atvinnuleysi hjaðnar hins vegar hraðar og er áætlað að það verði komið í 3,6% í lok spátímans.

Mynd IV-3

Laus störf

1. ársfj. 2019 - 4. ársfj. 2021

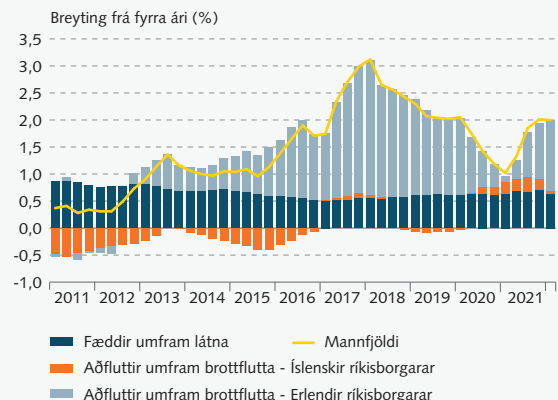

Heimild: Hagstofa Íslands.

Mynd IV-4

Mannfjöldi

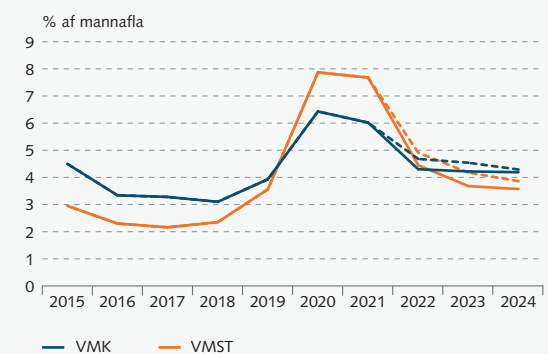
1. ársfj. 2011 - 1. ársfj. 2022

Heimild: Hagstofa Íslands.

Mynd IV-5

Atvinnuleysi 2015-2024¹

1. Atvinnuleysi miðað við vinnumarkaðskönnun Hagstofu Íslands (VMK) og skráð atvinnuleysi Vinnuálastofnunar án hlutabóta (VMST). Grunnspá Seðlabankans 2022-2024. Brotalinur sýna spá frá PM 2022/1.

Heimildir: Hagstofa Íslands, Vinnuálastofnun, Seðlabanki Íslands.

Vísbendingar um nýtingu framleiðslupáttá

Framleiðnivöxtur í fyrra eftir samdrátt árið á undan

Framleiðni vinnuafis jókst um 1,6% milli ára í fyrra ef miðað er við verga landsframleiðslu á vinnustund samkvæmt VMK eftir 2,3% samdrátt árið áður. Framleiðni aukningin í fyrra mælist enn meiri ef miðað er við vergar þjóðartekjur á vinnustund samkvæmt þjóðhagsreikningum en á þann mælikvarða var vöxturinn 3,4% og kemur í kjölfar 0,2% samdráttar árið 2020. Viðsnúningurinn milli ára var því tæplega 4 prósentur á báða mælikvarða.

Vaxandi áraun á framleiðslupætti

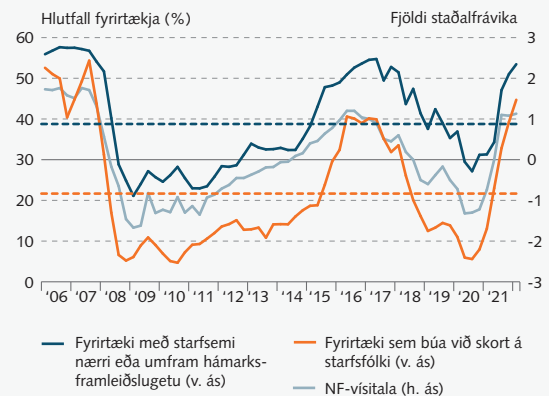
Samkvæmt árstíðarleiðrétum niðurstöðum vorkönnunar Gallup taldi tæplega helmingur stjórnenda sig búa við skort á vinnuafli og líðlega helmingur taldi sig eiga erfitt með að mæta óvæntri eftirspurn (mynd IV-6). Bæði hlutföllin hækkuðu lítillega frá vetrarkönnuninni en þau hafa hækkað mikið undanfarið ár og eru hærri en þau voru á árunum 2016-2017 þegar mikill uppgangur var í þjóðarbúinu. NF-vísitalan, sem tekur saman fjölda vísbendinga um nýtingu framleiðslupáttá, hefur einnig hækkað mikið og bendir til þess að nýting framleiðslupáttá sé umfram það sem hún er að jafnaði.

Nýjustu tölur þjóðhagsreikninga Hagstofunnar benda þó til þess að slakinn í þjóðarbúinu hafi verið heldur meiri undanfarin tvö ár en áður var talið. Slakinn snýst því lítillega seinna yfir í spennu á þessu ári en áður var áætlað (mynd IV-7). Um þetta mat er hins vegar óvenju mikil óvissa vegna áhrifa farsóttarinnar og alþjóðlegra framleiðsluhnökra á framleiðslugetu þjóðarbúsins. Við bætast miklar sveiflur í hlutfallslegu verði sem gera matið á framleiðslugetunni enn erfiðara (sjá einnig rammagrein 1).

Mynd IV-6

Nýting framleiðslupáttá¹

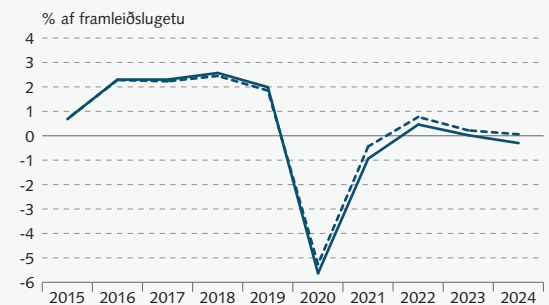
1. ársfj. 2006 - 1. ársfj. 2022

1. Mælikvarðar fyrir nýtingu framleiðslupáttá byggjast á viðhorfskönnun Gallup meðal 400 stærstu fyrirtækja landsins. Vísitala nýtingar framleiðslupáttá (NF-vísitalan) er fyrsti frumþáttur valinna vísbendinga um nýtingu framleiðslupáttá sem er skalabur til svo að meðaltal hans er 0 og staðalfrávik 1. Ítarlegri lýsingu má finna í rammagrein 3 í PM 2018/2. Árstíðarleiðréttar tölur. Brotalínur sýna meðalhlutföll tímabilsins.
Heimildir: Gallup, Seðlabanki Íslands.

Mynd IV-7

Framleiðsluspenna 2015-2024¹

1. Grunnspá Seðlabankans 2022-2024. Brotalína sýnir spá frá PM 2022/1.
Heimildir: Hagstofa Íslands, Seðlabanki Íslands.